

สืบตำนาน

'ผ้าทอเอเชีย' มรดกท้องถิ่นแต่ละชาติ

ศิริรัตน์ สาทิสันท์

อวียนกลับมาสร้างความศอกักเอาใจคนรักผ้าทอ และผลิตภัณฑ์หัตถกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นอีกครั้ง สำหรับมหกรรมปลูกกระแสให้ประชาชนหันมาสนใจสินค้าไทย ภายใต้งาน "สุดยอดหมู่บ้านอุตสาหกรรมและผ้าทอไทยครั้งที่ 2"

ว่ากันว่า หลังจากประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี มีผู้คนจากทั่วทุกสารทิศแห่แหนเข้ามาเยี่ยมชมกันอย่างล้นหลามเมื่อปีที่แล้ว ปีนี้เลยจัดขึ้นใหม่นำเสนอไอเดียดี ๆ โดยมีไฮไลต์เด็ดสุด นั่นก็คือ การนำผ้าทอไทยในอดีต และผ้าโบราณจาก 6 ประเทศของทวีปเอเชียที่มีความงดงามแปลกตาหามาได้ยกมาจัดแสดง

เมื่อเอ่ยถึงความสำคัญของ "ผ้าทอ" ของประเทศต่าง ๆ ในทวีปเอเชีย นับเป็นสิ่งที่มีความผูกพันเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมทางศาสนา และวิถีชีวิตของคนเอเชียมาช้านาน โดยอาจเรียกได้ว่าเป็นมรดกทางสังคม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นมาในอดีต การย้ายถิ่นฐาน โครงสร้างสังคม ตลอดจนแนวความคิดที่กลั่นกรองมาจากการสังเกตสิ่งต่าง ๆ รอบตัว อันล้วนแต่เป็นกิจกรรมของสตรีที่นิยมทำกันอย่างแพร่หลายตั้งแต่สมัยปู่ย่าตายาย

ความโดดเด่นล้ำค่าของ "ผ้าทอเอเชีย" ซึ่งสัมผัสได้อย่างชัดเจนที่สุด เห็นจะเป็นเรื่องของเทคนิควิธีการรังสรรค์ที่ส่วนใหญ่ก็มีลวดลายและ

โครงสร้างคล้ายคลึงกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “สีและชนิดของเส้นใย” ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะสีที่นำมาใช้ถูกกำหนดโดยสารที่มีอยู่ในธรรมชาติ และโดยลักษณะธรรมชาติของ

เส้นใยที่จะย้อม เช่น ใยฝ้ายมักจะย้อมสีคราม สีดำ สีครีม และสีน้ำตาลแดงได้ดี ส่วนสีแดง สีเขียว และสีเหลือง เหมาะสำหรับย้อมใยไหม อย่างไรก็ตาม เมื่อพ่อค้าแต่ละประเทศเริ่มมีการ

นำเข้สีเคมี เช่น สีชมพู สีม่วง สีน้ำทะเล และสีฟ้าในปลายศตวรรษที่ 19 ระบบสีของผ้าทอเอเชียก็เปลี่ยนไปนับแต่นั้น

ย้อนกลับไปที่ตำนานความสวยงามของผ้าทอเอเชียแต่ละประเทศ อาจนับได้ว่ามีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานและมีคุณค่าน่าสนใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผ้าทอไทย และผ้าทอจาก 6 ประเทศในเอเชีย อันได้แก่ ลาว กัมพูชา พม่า อินเดีย อินโดนีเซีย และจีน ที่จะหยิบนำมาเล่าสู่กันฟังพอหอมปากหอมคอดังนี้

ผ้าทอไทย นับเป็นสิ่งที่มีความหมาย เนื่องจากชาวไทยส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม ยามว่างจากงานไร่นา ผู้หญิงก็มักจะทอผ้า ดังคำกล่าวที่ว่า “เมื่อเสร็จหน้านา ผู้หญิงทอผ้า ผู้ชายตีเหล็ก” โดยกระบวนการผลิตผ้าทอไทยนั้นมีมากมายหลายรูปแบบ เช่น การทอผ้าพื้น ซึ่งนับ

เป็นผ้าที่มีวิธีการทอที่ง่ายที่สุด, การทอผ้าริ้ว, ผ้าตาราง, ผ้าหางกระรอก หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า การทอผ้าควบเส้น, ผ้าจิด, ผ้าจก, ฝ้ายกมุก, ฝ้ายกดอก, การทอด้วยวิธีเกาะหรือล้วง ซึ่งเป็นศิลปะการทอผ้าที่นิยมกันมากในกลุ่มวัฒนธรรมไทยลาว นอกจากนี้ยังมีการทอผ้ามัดหมี่ ที่พบมากที่สุดในภาคอีสาน, การทอผ้ายก, ศิลปะการนำเส้นใยจากพืชและสัตว์ เช่น ฝ้าย ไยถัญญา และไหม มาดักเป็นผืน รวมถึงการสร้างสรรค์ลวดลายบนผืนผ้า

โดยการปักและปะ ซึ่งเป็นที่รู้จักกันแพร่หลายทั้งในหมู่ชาวไทยภูเขา และชาวไทยพื้นราบ
สิ่งทอลาว ถือเป็นอีกหนึ่งความผูกพันเกี่ยวเนื่องกับวิถีชีวิตผู้คนตั้งแต่เกิดจนตาย เด็กผู้หญิงบางเผ่าในลาวเริ่มหัดทอผ้าตั้งแต่อายุ 6-7 ขวบ เมื่อโตเป็นสาวหากมีฝีมือในการทอผ้าเป็น

ที่น่าพอใจก็จะมีคนมาขอแต่งงาน จากอดีตจวบจนปัจจุบัน ประชากรในลาวได้สร้างสรรค์ผ้าทอมือนานาชาติ โดยการสร้างลวดลายด้วยกรรมวิธีต่าง ๆ เช่น มัดหมี่ จก จิด เกาะ มุก และหมากไมหรือปั่นควบขึ้นมาเป็นเครื่องนุ่งห่มและเครื่องใช้สอยในครอบครัว

มาถึง สิ่งทอของกัมพูชา ในบรรดาสิ่งทอทั้งหมดของอาณาจักรนี้ สิ่งทอที่โดดเด่นและได้รับการยกย่องมากที่สุด เห็นจะได้แก่ ฝ้ายมัดหมี่ ซึ่งฝ้ายมัดหมี่ที่ผลิตในกัมพูชาส่วนใหญ่เกิดจากการมัดย้อมเส้นพุ่ง และนิยมทอสามตะกอทำให้เนื้อผ้าด้านหน้าและด้านหลังเกิดน้ำหนักรีดอ่อนแก่ต่างกัน นอกจากนี้ยังมีการผลิตฝ้ายมัดย้อมและการทอผ้ายกซึ่งมีความคล้ายคลึงกับของไทย ในขณะที่ ผ้าทอของพม่า จากหลักฐานเอกสารระบุว่า มักได้รับอิทธิพลมาจากสิ่งทอของอินเดีย และมีการนำเข้สิ่งทอจากต่างประเทศโดยเฉพาะ

จากอินเดีย และจีนเป็นส่วนใหญ่
ผ้าทอที่เป็นที่นิยมของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกอีกชนิดหนึ่ง นั่นคือ ผ้าทออินเดีย โดยเป็นที่ชื่นชอบของคนทั่วโลกมากกว่า 2,000 ปีแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งผ้าทอที่ทำจากฝ้าย และในกระบวนการสิ่งทอจากอินเดียอันหลากหลายในตลาด

การค้าของกรุงศรีอยุธยา ผ้าที่ได้รับความนิยมอย่างมากจากประชากรชาวสยาม เห็นจะได้แก่ ฝ้ายลาย และฝ้ายยก ซึ่งมีความงดงามและคงทนขณะเดียวกัน ผ้าโบราณของอินโดนีเซีย ก็นับว่ามีความหลากหลายมากทั้งในแง่ของวัสดุที่นำมาใช้ทอ กระบวนการทอและสีสันทัน ชนกลุ่มต่าง ๆ

'ผ้าทอ' ของประเทศต่าง ๆ
ในทวีปเอเชีย นับเป็นสิ่งที่มี
ความผูกพันเกี่ยวข้องกับพิธี
กรรมทางศาสนา และวิถีชีวิต
ของคนเอเชียมาช้านาน โดย
ความโดดเด่นล้ำค่าของ 'ผ้า
ทอเอเชีย' ซึ่งสัมพันธ์ได้อย่าง
ชัดเจนที่สุด นั้นจะเป็นเรื่อง
ของเทคนิควิธีการรังสรรค์ ที่
ส่วนใหญ่มีลักษณะกลางและ
โครงสร้างคล้ายคลึงกัน โดย
เฉพาะอย่างจึงรูปแบบของสี
และชนิดของเส้นใย

ประมาณ 350 ชนิดพันธุ์ ที่อาศัยอยู่ในหมู่เกาะ
อินโดนีเซียจะผลิตทั้งผ้าฝ้ายพื้น ๆ ผ้าฝ้ายทอ
อย่างวิจิตรพิสดาร และผ้าทอผสมเส้นใยไหม
สำหรับใช้ในงานพิธี ในขณะที่แต่ละท้องถิ่นก็มี
ลักษณะชุดแต่งกายเฉพาะ สำหรับสวมใส่ในชีวิต
ประจำวัน

สุดท้ายที่ ผ้าโบราณของจีน มีตำนาน
มากมายกล่าวไว้ว่า ประชากรในประเทศจีนรู้จัก
การทอผ้าเพื่อนำมาตัดเย็บเป็นเครื่องนุ่งห่มมา
นานนับหมื่นปีแล้ว โดยสิ่งทอที่ผลิตจากไหมนับ
เป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญ ในบรรดาแพรรณอัน
หลากหลายของจีนที่มีชื่อเสียงที่สุดก็ได้แก่ ผ้ายก
จีน และแพรรณต่าง ๆ ซึ่งมีความงดงามและมี
เสน่ห์ดึงดูดสายตาผู้พบเห็น

และนี่ก็คือเรื่องราวของ "ผ้าเอเชีย" ที่
หยิบนำมาฝากกัน แน่นอนที่สุดแม้จะมีสีสัน
และความสวยงามที่ผิดแปลกแตกต่างกันไปบ้าง
ตามแต่วัฒนธรรมของแต่ละประเทศ

แต่สิ่งหนึ่งที่คมชัด และสื่อได้ถึงความเป็น
เอกลักษณ์เฉพาะตัว นั่นก็คือ การสะท้อนถึง
การเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่า....

ที่แม้วันเวลาจะผ่านไปนานเท่าใด แต่
คุณค่าเหล่านั้นก็ไม่มีวันลดน้อยถอยลง.